

Apostlenes Gerninger: Om forfølgelsen af Paulus

5 *Paulus (ca. 10 - 64 e.Kr.) var sammen med Simon Peter en af de mest betydningsfulde af de tidligere kristne missionærer (apostlene). Han var født i byen Tarsus i Kilikien i Lilleasien. Paulus var jøde og var oprindeligt navngivet Saul, men havde af sin fader arvet romersk borgerret. Han talte aramæisk, der var det talte sprog blandt jøder i det 1. århundrede. Han talte dog ligeledes græsk og studerede i Jerusalem den jødiske lov (Torahen, forfattet på hebræisk) hos Gamaliel, en af sin tids mest ansete lovkyndige jøder. Paulus hørte til blandt farisæerne, der holdt på en streng over-*
10 *holdelse af den jødiske lov, og han deltog i forfølgelsen af de kristne. Dog tog hans liv en brat vending ca. år 34 ved Damaskus, hvor han havde en oplevelse af, at Kristus åbenbarede sig for ham. Denne oplevelse fik Paulus til at omvende sig til kristendommen og blive døbt. Herefter påbegyndte han missionsrejser for at udbrede det kristne budskab. Han kom i kontakt med flere kristne, herunder folk, der havde kendt Jesus, mens han endnu levede. Af disse modtog han en lære, som*
15 *han videreformidlede under sine missionsrejser – en lære, der omfattede Jesu korsfæstelse, død, begravelse og opstandelse samt det gode budskab (evangelium) om syndernes forladelse og frelsen gennem troen.*

Idet han forkyndte det kristne budskab blandt ikke-jøder (heraf tilnavnet "Hedningeapostelen") på sine rejser, grundlagde Paulus flere kristne menigheder i bl.a. Syrien, Anatolien, Makedonien
20 *og Grækenland. Til disse menigheder skrev Paulus flere breve på græsk, hvori han vejledte dem både i trosspørgsmål, gudsdyrkelse, etik og menighedspleje. Det Nye Testamente indeholder tretten breve, der er blevet tilskrevet Paulus. Dog er det kun de syv af disse, der med sikkerhed kan regnes for autentiske Paulus-breve. De autentiske Paulus-breve (skrevet i perioden ca. 51-58) udgør de ældste skrifter i Det Nye Testamente. Af disse bringes herunder en række uddrag.*

25 *Paulus' liv og mission omtales ligeledes i skriftet 'Apostlenes gerninger', hvorfra nedenstående uddrag er taget. "Apostlenes Gerninger" er forfattet af den samme forfatter som Lukasevangeliet. De to skrifers forfatter er ukendt, men tilskrives ifølge den kristne tradition Lukas, som Paulus i sine breve omtaler som læge og sin medarbejder. "Apostlenes gerninger" dateres til omkring år 95 og indeholder en række beretninger om apostlene (udsendingene) – dvs. de første kristne missionærer, der efter Jesu død påtog sig udbredelsen af det kristne budskab.*
30

[Kapitel 8:] 1. Og Saulus¹ bifaldt mordet på Stefanus.² Samme dag udbrød der en stor forfølgelse af menigheden i Jerusalem, og alle undtagen apostlene blev spredt ud over Judæa og Samaria. 2. Der var nogle fromme mænd, som begravede Stefanus og holdt en stor ligklage over ham. 35 3. Men Saulus søgte at tilintetgøre menigheden, han trængte ind i det ene hus efter det andet, slæbte både mænd og kvinder ud og fik dem fængslet. 4. De, der var blevet spredt, begyndte nu at drage rundt og forkynde ordet.

¹ Saulus er den græske form af det hebraiske navn Saul. Senere ændres navnet til Paulus. Navneændringen sker efter Paulus' omvendelse til kristendommen. Muligvis har Paulus ladet sig opkalde efter den romerske statholder på Cypern, Sergius Paulus, der ydede Paulus beskyttelse.

² Ifølge *Apostlenes Gerninger* (7,54-59) blev Stefanus stenet til døde i Jerusalem, da han forkyndte den kristne lære og pådrog sig de jødiske myndigheders uvilje. Han var dermed den første kristne martyr. Denne begivenhed dateres ifølge den kristne tradition til ca. år 34-35.

[Kapitel 9:] 1. Saulus fnyste stadig af raseri og truede Herrens disciple med mord; han gik til ypperstepræsten 2. og bad ham om breve til synagogerne i Damaskus³ for at fængsle dem, der hørte til Vejen,⁴ og som han kunne finde, både mænd og kvinder, og føre dem til Jerusalem. 3. Men undervejs, netop som han nærmede sig Damaskus, skinnede et lys fra himlen pludselig om ham. 4. Han faldt til jorden og hørte en røst sige: "Saul, Saul, hvorfor forfølger du mig?" 5. Han svarede: "Hvem er du, herre?" Han sagde: "Jeg er Jesus, som du forfølger. 6. Men rejs dig og gå ind i byen, så vil du få at vide, hvad du skal gøre." 7. Hans rejseledsagere stod målløse; nok hørte de røsten, men de så ingen.⁵ [...] [*Det fortælles herefter, at oplevelsen medfører Paulus' omvendelse og at han i Damaskus tager ophold hos en kristen ved navn Ananias. Herefter lader han sig døbe og begynder at forkynde den kristne lære over for jøderne i byen.*]

10 22. Men Saulus blev stadig stærkere og satte jøderne i Damaskus til vægs, når han påviste, at Jesus er Kristus. 23. Efter lang tids forløb traf jøderne i fællesskab den beslutning at rydde ham af vejen. 24. Men Saulus fik nys om deres plan. De holdt tilmed vagt ved byportene dag og nat for at kunne rydde ham af vejen. 25. Men en nat tog hans disciple og firede ham ned i en kurv og fik ham således gennem bymuren. [...]

[*Ifølge 'Apostlenes Gerninger' rejser Paulus herefter til Jerusalem, men påbegynder snart herefter sit virke som apostel (missionær) bl.a. i sin hjemegn Kilikien, på Cypern og i den syriske hovedstad Antiokia, hvor det kommer til sammenstød med de lokale jøder.*] [Kapitel 13:] [...] 44. Den følgende sabbat var næsten hele byen kommet sammen for at høre Herrens ord. 45. Da jøderne så skarerne, blev de fulde af misundelse, og det, Paulus sagde, modsagde de og spottede. 46. Men Paulus og Barnabas⁶ talte med frimodighed og sagde: "Guds ord måtte forkyndes for jer først. Men siden I afviser det og ikke anser jer selv for værdige til evigt liv, så vender vi os til hedningerne.⁷ 47. For således har Herren befalet os det [Esajas' bog 49,69]: 'Jeg har gjort dig til lys for folkene, for at du skal være til frelse til jordens ende.'"⁸

25 48. Da hedningerne hørte det, blev de glade, og de priste Herrens ord; og alle, som var bestemt til evigt liv, kom til tro. 49. Og Herrens ord blev udbredt i hele landet. 50. Men jøderne fik opbidset de fornemme gudfrygtige kvinder og byens førende mænd og rejste en forfølgelse mod Paulus og Barnabas; og de jog dem ud, væk fra deres egn. [...] [*Paulus og Barnabas rejser herefter til byen Ikonion (det moderne Konia), der var et trafikknudepunkt mellem Frygien og Lykaonien i det centrale Anatolien.*]

[Kapitel 14:] 1. I Ikonion gik Paulus og Barnabas ligeledes ind i jødernes synagoge og talte sådan, at mange jøder og grækere kom til tro; 2. men de jøder, som ikke ville tro, hidsede hedningerne op og gjorde dem fjendtligt stemt mod brødrene. 3. De blev der i lang tid og forkyndte frimodigt i tillid til Herren, som bekræftede ordet om sin nåde ved de tegn og undere, der skete

³ De jødiske myndigheder i Jerusalem, herunder ypperstepræsten, havde jurisdiktion over jøder uden for Palæstina, bl.a. over byen Damaskus, hvor der var en stor jødisk menighed.

⁴ Dem, der hørte til Vejen: dvs. kristne

⁵ I sine breve omtaler Paulus ligeledes den såkaldte Damaskus-oplevelse og sin omvendelse, men er i sin beskrivelse langt mindre udførlig (1. Kor. 9,1; 15, 8-9; Gal. 1,11-17).

⁶ Barnabas (fra Cypern) var en af Paulus' medarbejdere under missionsarbejdet. Barnabas var ligesom Paulus af jødisk herkomst.

⁷ Hedningene: dvs. ikke-jøder

⁸ Se ligeledes Esajas' bog 42,6 samt 1. Mos. 12,3

ved deres hænder; 4. men byens befolkning blev delt i to, nogle holdt med jøderne, andre med apostlene. 5. Da de blev klar over, at både hedninger og jøder samt deres ledere havde i sinde at mishandle og stene dem, 6. flygtede de til Lykaonien, til byerne Lystra og Derbe⁹ og deres omegn. [...]

5 19. Da kom der nogle jøder fra Antiokia og Ikonion, som fik folk overtalt, så de stenede Paulus; de slæbte ham uden for byen i den tro, at han var død. 20. Men disciplene slog kreds om Paulus, og han rejste sig op og gik ind i byen. Næste dag drog han sammen med Barnabas til Derbe. 21. De forkyndte også evangeliet i denne by og fik mange gjort til disciple. Så rejste de tilbage til Lystra, Ikonion og Antiokia. [...]

10

[Paulus blev i længere tid i Antiokia, men beslutter herefter at påbegynde sin anden missionsrejse for atter at besøge byerne i det centrale Anatolien. Efter at have rejst igennem Anatolien, fortsætter Paulus med sine ledsagere videre til Makedonien, hvor de kommer til den romerske garnisonsby Filippi.] [Kapitel 16:] [...] 13. På sabbatten gik vi¹⁰ ud gennem byporten og langs med en flod,

15

hvor vi mente, der var et bedehus. Der satte vi os og talte med de kvinder, der var forsamlet. 14. Og en gudfrygtig kvinde ved navn Lydia, en purpurhandler fra byen Thyatira, lyttede til alle Paulus' ord, og Herren åbnede hendes hjerte, så hun tog dem til sig. 15. Da hun og hendes husstand var blevet døbt, indbød hun os: "Hvis I anser mig for at være tro mod Herren, så kom ind i mit hus og bliv dér." Hun nødte os til det. [...]

20

[Det berettes herefter, at Paulus og hans ledsagere møder en besat spådomskvinde, der som slavinde tjente penge ved sine spådomme til sine ejere. Paulus uddriver imidlertid den ånd, der gjorde hende i stand til at spå.] 19. Men da hendes herrer forstod, at det var ude med deres håb om indtægt, greb de fat i Paulus og Silas¹¹ og slæbte dem hen på torvet til myndighederne.¹² 20. De førte dem frem for byens embedsmænd og sagde: "Disse mennesker skaber uro i vores by. De er jøder, 21. og de forkynder skikke, som det ikke er tilladt os romere at antage eller følge." 22. Folkeskaren gik også løs på Paulus og Silas, og embedsmændene lod tøjjet rive af dem og befalede, at de skulle piskes. 23. Efter at de havde givet dem mange piskeslag, satte de dem i fængsel og gav fangevogteren ordre til at bevogte dem sikkert. 24. Da han havde fået den ordre, satte han dem i det inderste fangehul og spændte deres fødder fast i blokken. [...]

25

35. Da det var blevet dag, sendte embedsmændene retsbetjentene hen med den besked: "Løslad de mennesker!" 36. Fangevogteren meddelte Paulus dette: "Embedsmændene har givet besked om, at I skal løslades. Gå nu ud og rejs bort med fred!" 37. Men Paulus svarede dem: "De har uden dom ladet os piske offentligt, selv om vi er romerske borgere, og de har sat os i fængsel. Og nu vil de hemmeligt jage os bort! Nej, de kan selv komme og føre os ud."¹³ 38. Det meldte betjentene til embedsmændene. Og de blev bange, da de hørte, at de var romerske borgere. 39.

35

Så kom de hen og gav dem en undskyldning, og da de havde løsladt dem, bad de dem forlade

⁹ *Lystra og Derbe*: To byer i egnen Lykaonien i det centrale Anatolien.

¹⁰ *Vi*: denne passage er én af flere i *Apostlenes Gerninger*, hvor forfatteren skifter fra 3. person ental til 1. person flertal. Disse passager (16,10-17; 20,5-15; 21,1-18; 27,1-16) er del af rejseskildringerne. Forklaringen herpå kan enten være, at forfatteren til skriftet har deltaget i rejserne eller at han benytter en kilde, forfattet af et øjenvidne. Endelig kan vi-formuleringerne afspejle en litterær konvention eller et dramatisk virkemiddel.

¹¹ *Silas*: en af de ledende medlemmer af menigheden i Jerusalem, der ledsager Paulus på den anden missionsrejse.

¹² Som garnisonsby blev Filippi styret af to prætorer efter romersk lov.

¹³ Paulus havde romersk borgerret. Derfor måtte han ikke uden dom prygles eller piskes.

byen. 40. De forlod fængslet, gik hen til Lydia og mødte brødrene, formanede dem og tog af sted. [...]

[Kapitel 17:] 1. De rejste gennem Amfipolis og Apollonia og nåede til Thessalonika,¹⁴ hvor jøderne havde en synagoge. 2. Efter sædvane gik Paulus hen til dem, og tre sabbatter i træk førte han samtaler med dem ud fra Skrifterne. [...] 4. Nogle af jøderne blev overbevist og sluttede sig til Paulus og Silas, og det gjorde også mange gudfrygtige grækere og ikke få fornemme kvinder.

5. Men jøderne blev misundelige og fik nogle dårlige mennesker fra gaden med sig, og de lavede opløb og uro i byen. De stormede Jasons hus¹⁵ og ledte efter Paulus og Silas for at bringe dem for folkeforsamlingen. 6. Da de ikke kunne finde dem, slæbte de Jason og nogle af brødrene for bystyrets medlemmer og råbte: "De folk, som har bragt hele verden i oprør, er nu også kommet hertil, 7. og dem har Jason givet husly. De handler alle i modstrid med kejserens forskrifter, for de siger, at en anden er konge, nemlig Jesus." 8. Det skræmte folkemængden og bystyrets medlemmer at høre dette. 9. Men da de fik stillet sikkerhed af Jason og de andre, løslod de dem.

10. Straks samme nat sendte brødrene Paulus og Silas til Berøa,¹⁶ og da de var ankommet, gik de hen i jødernes synagoge. 11. Disse jøder var mere imødekommende end jøderne i Thessalonika, de modtog ordet med megen velvilje og granskede dagligt Skrifterne for at se, om det forholdt sig sådan. 12. Mange af dem og ikke få fornemme græske kvinder og mænd kom til tro. 13. Men da jøderne i Thessalonika erfarede, at Paulus også forkyndte Guds ord i Berøa, kom de og skabte også dér usikkerhed og uro blandt folkeskarerne. 14. Brødrene sendte da straks Paulus ned til havet, mens både Silas og Timotheus¹⁷ blev i Berøa. [...] *[Det fortælles herefter, at Paulus rejser videre til Athen, hvor han ligeledes missionerer. Herefter fortsætter han til Korinth, hvor han bliver i længere tid og opretter en kristen menighed.]*

[Kapitel 18:] 12. Men mens Gallio var statholder i Akaja,¹⁸ vendte jøderne sig alle som én imod Paulus, førte ham for domstolen 13. og påstod: "Denne mand søger at overtale folk til at ære Gud på en måde, som strider mod loven." 14. Da Paulus skulle til at tage ordet, sagde Gallio til jøderne: "Hvis der var tale om en forbrydelse eller en grov slyngelstreg, jøder, så ville jeg naturligvis tage jeres klage til følge; 15. men gælder det uenighed om lære, navne og jeres egen lov, bliver det jeres sag. Den slags vil jeg ikke være dommer over." 16. Så jog han dem væk fra domstolen. 17. Da greb de alle fat i synagogeforstanderen Sosthenes og slog løs på ham foran domstolen.¹⁹ Men intet af dette tog Gallio sig af.

¹⁴ Amfipolis og Apollonia var to byer i Makedonien. Thessalonika var landets hovedstad.

¹⁵ Jason: en af de kristne i byen

¹⁶ Berøa: by sydvest for Thessalonika

¹⁷ Timotheus var en anden af Paulus' ledsagere på den anden missionsrejse. Timotheus blev én af Paulus' nærmeste medarbejdere, der blev medforfatter til flere af Paulus' breve.

¹⁸ Akaja (Achaia eller Achaia) var en romersk provins, der dækkede det meste af Grækenland. Byen Korinth var hovedstad i provinsen. Gallio (Lucius Iunius Gallio Annaeanus) var guvernør i provinsen 51-52. Gallio var bror til filosofen Seneca.

¹⁹ Sosthenes havde sandsynligvis fremført klagen mod Paulus. Hvorfor han prygles af sine egne er uklart.

18. Paulus blev der endnu en tid. Så tog han afsked med brødrene og sejlede til Syrien sammen med Priskilla og Akvila.²⁰ [...]

5 *[Paulus rejser herefter tilbage til Jerusalem og derefter igen til Antiokia. Herfra påbegynder han sin tredje missionsrejse, hvor han atter rejser igennem Anatolien. Under rejsen gør han i længere tid ophold i byen Efesos på Anatoliens vestkyst.] [Kapitel 19:] [...]* 23. På den tid opstod der ikke ringe uro på grund af Vejen.²¹ 24. En sølvsmed, der hed Demetrios, lavede Artemistempler²² i sølv og skaffede håndværkerne ikke så få indtægter. 25. Han sammenkaldte disse håndværkere og de arbejdere, der var beskæftiget med lignende ting, og sagde: "I ved jo, folk, at vores velstand skyldes disse indtægter. 26. Nu kan I både se og høre, at denne Paulus ikke blot i Efesos, men næsten i hele provinsen Asien²³ har overtalt og vildledt mange mennesker, når han siger, at ting, der fremstilles med hænder, ikke er guder. 27. Der er ikke alene fare for, at vores fag får et dårligt ry, men også for, at den store gudinde Artemis' tempel skal miste sin anseelse. Der er fare for, at hun, som hele provinsen Asien, ja, hele verden ærer, bliver berøvet sin storhed."

15 28. Da de hørte det, blev de rasende og begyndte at råbe: "Stor er efesernes Artemis!" 29. Urolighederne bredte sig til hele byen, og alle som én stormede de hen til teatret og slæbte Paulus' ledsagere, makedonerne Gajus og Aristark,²⁴ med. 30. Paulus ville gå ind til folkemængden, men det tillod disciplene ikke. 31. Og nogle af de høje embedsmænd i provinsen Asien, som var Paulus' venner, sendte besked til ham og advarede ham mod at vove sig hen i teatret. 32. Nogle råbte ét, andre noget andet, for forsamlingen var blevet forvirret, og de fleste vidste ikke, hvorfor de var stimlet sammen. 33. Da jøderne nu skubbede Alexander foran, satte nogle i folkemængden ham ind i sagen. Alexander gav med hånden tegn til, at han ville holde en forsvarstale til folket.²⁵ 34. Men da de blev klar over, at han var jøde, lød der et råb fra dem alle, ja, de råbte i næsten to timer: "Stor er efesernes Artemis!"

25 35. Men byskriveren fik beroliget folkemængden og sagde: "Efesere! Er der da noget menneske, som ikke ved, at efesernes by er tempelværge for den store Artemis og for hendes billede, som er faldet ned fra himlen? 36. Nej, og når det er uimodsigeligt, bør I forholde jer i ro og ikke gøre noget overilet. 37. I har ført disse mænd herhen, skønt de ikke er tempelranere og heller ikke bespøtter vor gudinde. 38. Hvis Demetrios og hans håndværkere derfor har anklager mod nogen, så holdes der retsmøder, og der findes statholdere. Der kan de anklage hinanden. 39. Og er der andet, I kræver undersøgt, skal det afgøres i den lovlige folkeforsamling. 40. For vi risikerer at blive anklaget for oprør i anledning af det, der er sket i dag, og som ingen begrundelse har. Vi vil ikke kunne gøre rede for dette opløb." Med disse ord fik han forsamlingen opløst.

30

²⁰ Priskilla og hendes mand Akvila var kristne, der i 49 måtte forlade Rom, da kejser Claudius forviste alle jøder fra byen. De slog sig ned i Korinth, hvor de mødte Paulus, som de fik et nært forhold til.

²¹ *Vejen* (της οδοῦ): dvs. den kristne lære / kristendommen

²² Artemis var en frugtbarhedsgudinde, der var Efesos' skytsgudinde. Artemistemplet i byen var byens vigtigste helligdom.

²³ Den romerske provins Asia omfattede store dele af det vestlige Anatolien, og Efesos var én af hovedbyerne.

²⁴ Aristark ledsagede senere Paulus på rejserne til Jerusalem og Rom.

²⁵ Meningen er den, at jøderne ønsker, at Alexander skal forsvare jøderne og forklare den ophidsede folkemængde, at de ikke har noget med sagen at gøre.

[Kapitel 20:] 1. Da uroen havde lagt sig, sendte Paulus bud efter disciplene og formanede dem. Så tog han afsked og brød op for at rejse til Makedonien. 2. På sin rejse gennem disse egne talte han mange formanende ord.

5 Han kom så til Grækenland 3. og opholdt sig dér i tre måneder. Han stod netop og skulle sejle til Syrien, da en plan, jøderne havde lagt imod ham, fik ham til at beslutte at rejse tilbage gennem Makedonien. [...] [*Paulus fortsætter herefter sin rejse og vender trods advarsler til sidst tilbage Jerusalem, hvor et sidste opgør venter*].

10 Uddraget fra Bibelen er fra den autoriserede danske oversættelse, © Det Danske Bibelselskab 1992.